

18.09.2023

Als een weeskijker naar de tentoonstelling

Een tentoonstelling zonder naam- en titelbordjes. Ook in de bezoekersgids geen uitleg over de werken. 'Vergelijk het met flaneren in een stad', zeggen de curatoren Philippe Van Cauteren en Pierre Muylle over 'Middlegate' in Geel.

Dit artikel is alleen voor abonnees

Onopgemaakte tekst hieronder.

Een tentoonstelling zonder naam- en titelbordjes. Ook in de bezoekersgids geen uitleg over de werken. 'Vergelijk het met flaneren in een stad', zeggen de curatoren Philippe Van Cauteren en Pierre Muylle over 'Middlegate' in Geel.

We kijken in het AB-gebouw van het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum (OPZ) in Geel naar een fascinerende video. Een koor van doofstomme zangers en een organist wagen zich aan een muziekstuk. Philippe Van Cauteren, de directeur van het [S.M.A.K](#) in Gent, en freelancecurator Pierre Muylle kijken mee. 'Wie zijn dat? Waar is dat? En wat zingen ze?', vraag ik.

Ze geven het antwoord, maar eigenlijk gaan ze daarmee in tegen hun concept van 'Middlegate'. Naast het videoscherm hangt alleen een nummertje: 53. Ik zoek het op in de bezoekersgids en lees.

'Mijn eerste reactie was dat ik moest lachen, maar tegelijk voel ik me schuldig. Gaandeweg besef je dat dit niet zo lachwekkend is, maar het is mooi om dit vrouwenkoor te horen zingen. Ik vraag me af hoe ze geleerd hebben om zo vreemd te zingen. Of is er iets wat ik niet weet?'

'Mooie reactie', zeg ik tegen Philippe Van Cauteren en Pierre Muylle. 'Maar ik zou toch graag meer informatie hebben over wat ik hier zie.' De twee curatoren kijken wat aarzelend naar elkaar. 'Wil je echt weten welk stuk ze zingen?', vraagt Muylle. 'Eigenlijk wel', antwoord ik.

Maar later begin ik toch te twijfelen. Maakt feitelijke kennis over wat, waar, wanneer en wie de beleving beter en dieper? Misschien leidt die informatie wel af van de emotie die de video oproept.

Hoe dan ook laat de tentoonstelling in Geel je niet onberoerd. Niet alleen door het concept. Muylle en Van Cauteren brachten scherpe en boeiende kunstwerken samen.

Dialoog

In 2013 maakte Jan Hoet, die in Geel opgroeide, de eerste editie van 'Middlegate'. Hij bracht een dialoog tot stand tussen 'gewone' kunstenaars en de zogenaamde outsiderkunstenaars (art brut). Dat zijn kort door de bocht kunstenaars die in de rand van de kunstwereld opereren. Vaak worden ze geassocieerd met psychische problemen, wat meteen de link met Geel legt. In de Kempische stad worden mensen met psychische problemen al decennialang opgevangen via gezinsverpleging.

Tien jaar na de expo van Hoet vroeg het Geelse stadsbestuur Muylle en Van Cauteren een vervolg in elkaar te boksen. De naam 'Middlegate' blijft, maar wordt in de communicatie telkens met een anagram aangevuld. Ze heet dus ook 'Tageldime' of 'Addgeemilt'.

Het uitgangspunt van de nieuwe expo is fundamenteel anders dan bij de eerste editie. Nu wordt geen onderscheid gemaakt tussen 'gewone' kunstenaars en outsiderkunstenaars. De 54 deelnemers zijn allemaal kunstenaars.

De curatoren keken ook over de grenzen met atelierbezoeken in Livorno, Firenze, Keulen en Frankfurt, wat de tentoonstelling een internationaal cachet geeft. Ze vindt plaats in vier locaties: het AB-gebouw in het OPZ, het ouderlijk huis van Hoet in het OPZ (zijn vader was er psychiater), CC De Werft en de Halle.

Shul

Voor de keuze van de kunstwerken lieten Muylle en Van Cauteren zich leiden door het Tibetaanse woord 'shul', vrij vertaald: nagelaten spoor. Elk kunstwerk heeft een geschiedenis, een spoor waarop het is gebaseerd.

Het woord shul vonden de curatoren in 'A Field Guide to Getting Lost' van de Amerikaanse essayiste Rebecca Solnit. In het boek heeft het ze over mentaal en/of fysiek verdwalen. In zekere zin kan je ook de expo zo bekijken. 'Je wandelt op de expo rond zoals je in een stad flaneert. Je ziet van alles, maar je weet vaak niet wat het is. Nergens zie je een bordje met uitleg. Hier is het net zo. We hebben van de bezoekers weeskijkers gemaakt', legt Van Cauteren uit.

In de praktijk betekent dat dat je bij geen enkel kunstwerk de naam van het kunstwerk of de kunstenaar vindt. 'We willen dat de bezoeker zich laat leiden door het kunstwerk, niet door de naam van de kunstenaar', zegt Muylle.

Van Cauteren wijst naar een schilderij in de Halle. 'Stel dat dit werk van Thierry De Cordier is - het had gekund, maar het is niet zo - dan zou je dat misschien automatisch goed of belangrijk vinden vanwege zijn reputatie. Die redenering willen we doorbreken.'

En dus vind je bij elk kunstwerk een nummer, dat naar de bezoekersgids verwijst. Maar ook daarin ontbreken naam en toenaam. Er staat ook geen uitleg van de curatoren over de ontstaansgeschiedenis van het werk of de betekenis die zij of de kunstenaar het toedichten. In de catalogus staan wel de namen van de artiesten en de kunstwerken, maar er is geen koppeling met de bezoekersgids.

De bezoekersgids bestaat uit impressies van zeven inwoners in Geel. 'We willen af van het idee dat curatoren in hun teksten de bezoekers van de expo in een bepaalde richting duwen. Vaak sluiten ze andere interpretaties uit, die misschien net zo waardevol zijn. We verwachten veel van de toeschouwers, maar we geloven in het experiment', zegt Van Cauteren.

Experiment

Een gewaagd experiment, want je verliest het houvast dat je op een klassieke tentoonstelling wel krijgt. Dat staat gelukkig het genieten niet in de weg. De bezoeker flaneert langs knappe kunstwerken van weinig bekende kunstenaars. Uit het [S.M.A.K.](#) komt in de Halle het gipsen beeld 'Rosso in Africa' van Juan Muñoz. 'Het is echt geen vrolijk beeld. Doet me denken aan de versteende lichamen in Pompeï', lezen we. En dat het de ziel van de kunstenaar weergeeft, zegt de Gelenaar nog. Het is een accurate beschrijving.

Ook nummertje 36 is een aanrader. Een hele reeks aquarellen van Franz von Saalfeld over een miniwereld met straten, winkels en huizen. 'Hier denk ik spontaan aan de films van Wes Anderson', schrijft de anonieme inwoner.

Niet altijd geven de teksten verrassende inzichten. Soms zijn het beschrijvingen van wat je zelf ook ziet, zoals bij de knappe handpalmtekeningen van de Italiaanse Manuela Sagona. Een daarvan is het campagnebeeld van de expo.

In het OPZ legt de Schotse kunstenares Nnena Kalu de laatste hand aan haar installatie, die ze speciaal voor de expo in situ maakt. De kunstenares, door Tate Modern al binnengehaald, kan door een handicap niet praten. Een tekstje in de bezoekersgids ontbreekt omdat het werk pas net voor de opening klaar was. Maar het had zo kunnen zijn: 'Met meters tape pakt de kunstenares allerlei voorwerpen rond een paal heel strak in. Illustreert ze daarmee een drang naar geborgenheid? Of is ze bang iets te verliezen wat haar dierbaar is? Of zoekt ze houvast? Het spelen met gekleurde tape is dan weer een lust voor het oog.'

'Middlegate' loopt tot 17 december in Geel en is van vrijdag tot zondag te bezoeken.

[Koen van Boxem](#)

